

Стрельнікова-Ляшко
Анна Володимирівна
адвокат, аспірант кафедри
кримінального процесу

Науковий керівник –
Рогальська Вікторія Вікторівна
доцент кафедри кримінального процесу
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ДІЯЛЬНІСТЬ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС ОБРАННЯ ЗАПОБІЖНОГО ЗАХОДУ У ВИГЛЯДІ ТРИМАННЯ ПІД ВАРТОЮ

Тримання під вартою є найбільш суворим запобіжним заходом, який полягає в ізоляції підозрюваного, обвинуваченого від суспільства, ув'язненні (арешті) й утриманні його під вартою на встановлених законом підставах і умовах. Даний запобіжний захід є винятковим, застосовується виключно слідчим суддею у разі, якщо прокурор доведе, що жоден із більш м'яких запобіжних заходів стосовно підозрюваного чи обвинуваченого не зможе запобігти ризикам, передбаченим ст. 177 Кримінального процесуального кодексу України.

Метою його застосування є забезпечення виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього процесуальних обов'язків, а також запобігання вчиненню дій, вказаних у ч. 1 ст. 177 КПК України, а саме: 1) переховуватися від органів досудового розслідування та/або суду; 2) знищити, сховати або спотворити будь-яку із речей чи документів, які мають істотне значення для встановлення обставин кримінального правопорушення; 3) незаконно впливати на потерпілого, свідка, іншого підозрюваного, обвинуваченого, експерта, спеціаліста у цьому ж кримінальному провадженні; 4) перешкоджати кримінальному провадженню іншим чином; 5) вчинити інше кримінальне правопорушення чи продовжити кримінальне правопорушення, у якому підозрюється, обвинувачується.

Підставами застосування тримання під вартою відповідно до КПК України є: 1) наявність обґрунтованої підозри у вчиненні особою кримінального правопорушення. Підозра вважається обґрунтованою, коли вона: а) формалізована у вигляді процесуального документа – повідомлення про підозру; б) сформульована та перевірена у сукупності зі всіма доказами; в) визначена «розумною» прокурором; 2) наявність ризиків, які дають достатні підстави слідчому судді, суду вважати, що підозрюваний може здійснити дії, які вказані в ч. 1 ст. 177 КПК України; 3) недостатність застосування більш м'яких запобіжних заходів для запобігання ризику або ризикам, зазначеним у клопотанні (п. 3 ч. 1 ст. 194 КПК України); 4) вчинення кримінального правопорушення такого ступеня тяжкості, що може бути підставою для застосування запобіжного заходу (ч. 2 ст. 183 КПК України) [1].

Відповідно до вимог ст. 197 КПК України строк дії ухвали слідчого судді, суду про тримання під вартою *не може перевищувати шістьдесяти днів* [2]. Проте аналіз рішень слідчих суддів щодо обрання вищезазначеного запобіжного заходу свідчить, що, попри надану законодавцем можливість обмежувати свободу особи і на менший строк, слідчі судді найчастіше у своїх ухвалях застосовують запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на строк саме шістьдесять днів.

На нашу думку, оскільки тримання під вартою є найбільш суворим запобіжним заходом, під час якого обмежується право на свободу та особисту недоторканність, яке відповідно до рішення Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) «Медведев та інші проти Франції» має першочергове значення у демократичному суспільстві у значенні, передбаченому Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод (далі – ЄКПЛ) [3], то і строк такого обмеження повинен застосовуватися з урахуванням засади кримінального провадження «розумності строків» та не перевищувати тридцяти діб.

Проте, оскільки зміни щодо зменшення граничного строку тримання під вартою до КПК України ще не внесені, вважаємо, що вже сьогодні діяльність адвоката, який здійснює захист підозрюваного на цьому етапі, може бути направлена також і на те, щоб слідчий суддя в своїй ухвалі застосував запобіжний захід у вигляді тримання під вартою на менший строк, аніж 60 діб.

Так, ще у процесі підготовки до розгляду клопотання про обрання запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою адвокат може зібрати всі необхідні дані, які можуть бути використані для обґрунтування безпідставності застосування будь-якого запобіжного захо-

ду або обрання підзахисному менш суворого запобіжного заходу, ніж тримання під вартою [4], або для обґрунтування застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на менший строк, аніж 60 діб.

Також адвокат на цьому етапі, за наявності відповідних підстав, може звернутися до прокурора з клопотанням про відкликання клопотання про застосування запобіжного заходу. Відповідно до ст. 185 КПК України, якщо після подання клопотання про застосування запобіжного заходу прокурору стали відомі обставини, що виключають обґрунтовану підозру у вчиненні особою кримінального правопорушення, він зобов'язаний відкликати клопотання про застосування запобіжного заходу або доповнити його чи замінити новим, якщо йому стали відомі інші обставини, що можуть вплинути на вирішення судом питання про застосування запобіжного заходу.

На судовому засіданні, під час розгляду клопотання про застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою адвокат, після ретельного вивчення клопотання слідчого, прокурора та поданих ними матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування до особи запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, може висловити свої критичні міркування стосовно наявності підтверджених матеріалами провадження доказів на обґрунтування підозри у причетності підзахисного до вчинення кримінального правопорушення[4].

Також, відповідно до ст. 193 КПК України, він може надавати речі, документи, показання інших осіб на спростування доводів прокурора, заявляти клопотання про виклик і допит свідків, показання яких можуть мати значення для вирішення питань цього розгляду.

Окрім того, адвокат може на цьому етапі надати суду всі наявні доводи захисту щодо існування обставин, які позитивно характеризують підзахисного, докази наявності в нього проблем зі здоров'ям тощо. За наявності відповідних підстав адвокат також може надати письмове клопотання про обрання підозрюваному менш суворого запобіжного заходу[4].

Окрім того, він має право давати пояснення щодо будь-яких обставин тримання під вартою, зокрема і щодо зменшення строку тримання під вартою, обґрунтовуючи свою позицію в тому числі і рішеннями ЄСПЛ. Так, відповідно до рішення ЄСПЛ «Харченко проти України», «розумність» строку тримання під вартою не може оцінюватися абстрактно. Вона має оцінюватися в кожному окремому випадку залежно від особливостей конкретної справи, причин, про які йдеться у рішеннях національних судів, переконливості аргументів заявника, щодо можливості його звільнення [5]. Подібного висновку ЄСПЛ дійшов і у справі «Ігнатов проти України», в якій зазначено, що відсутність будь-яких підстав, наданих судовими органами у своїх рішеннях, які дозволяють тримання під вартою протягом тривалого проміжку часу, є несумісним з принципом захисту від свавілля, закріпленим у п. 1 ст. 5 ЄКПЛ [6].

---

1. Процесуальний порядок застосування запобіжних заходів у вигляді затримання та тримання під вартою: метод. реком. / В.В. Рогальська, О.А. Пархоменко. Дніпропетровськ, 2014. 43 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

5. Рішення ЄСПЛ Справа «Medvedevyev and others v. France», № 3394/03, 29.03.2010 року. URL: <http://www.hudoc.echr.coe.int>.

6. Методичні рекомендації для адвокатів щодо здійснення захисту, гарантованого державою: дії захисника при вирішенні питання про обрання, продовження, скасування або зміну запобіжного заходу. Книга друга / І. Вань, А. Вишневський. Х.: Фактор, 2015. 64 с.

7. Рішення ЄСПЛ. Справа «Харченко проти України», № 40107/02 від 10.02.2011 / Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

8. Рішення ЄСПЛ. Справа «Ігнатов проти України» № 40583/15 від 15.12.2016. URL: <http://www.hudoc.echr.coe.int>.